

Sanja Iveković
Resnik
video instalacija
snimio: Boris Cvjetanović

ETNOGRAFSKA ZBIRKA ŠOKACA SRIJEMA I BAČKE U MUZEJU SLAVONIJE U OSIJEKU

Vlasta Šabić
Muzej Slavonije
Osijek

Tema 50. obljetnice ICOM-a, i Međunarodnog dana muzeja 1996. godine - "Danas sakupljamo za sutra" - na različite načine prožima brojne djelatnosti muzeja, predstavljajući zapravo njihovu bit. Stoga se Etnografski odjel Muzeja Slavonije u Osijeku, izložbom otvorenom uoči Međunarodnog dana muzeja, 17. svibnja 1996. godine, lako uklopio u ovu temu.

Izložba pod nazivom "Iz etnografske baštine Šokaca Srijema i Bačke (Gibarac, Kukujevci, Bođani)" prezentirala je građu iz dvaju gotovo susjednih sela - Gibarca i Kukujevaca u Srijemu, te Bođana u Bačkoj. Poticaj za realizaciju izložbe posredstvom Regionalnog ureda za prognanike dala je Zavičajna udruga Gibarac u Osijeku, osnovana u veljači 1996. godine. Predmetima iz privatnog vlasništva prognanih i izbjeglih Gibarčana i Kukujevcana željelo se predstaviti njihovo naslijeđe i identitet. Građa tako ujedno utjelovljuje očuvanje i življenje tradicije, a najbolja potvrda tome je što su ti predmeti doneseni prilikom preseljenja. I u tom se, dakle, smislu izložba uklopila u temu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja, osobito kada uzmemo u obzir da je rad na njoj rezultirao i darivanjem pojedinih predmeta Muzeju. Naime, mnogi su Kukujevcani i Gibarčani prilikom posudbe građe za izložbu, ujedno darovali Muzeju dio eksponata (odjevni predmeti, predmeti iz kućanstva, uskrсна jaja).

Uz Šokce iz Srijema zbog slične sudbine predstavljeni su i oni iz Bačke, no samo malim izborom predmeta iz fundusa Etnografskog odjela otkupljenih 1995. godine od iseljene obitelji iz Bođana, šokačkog sela u Bačkoj. Uz ovaj otkup dobiven je i znatan broj predmeta na dar. Riječ je o većoj cjelini (uglavnom kućni tekstil i odjevni predmeti), koja kao dio obiteljskog naslijeđa prezentira bogatstvo i raznolikost pučkog stvaranja i življenja Hrvata na prostoru Bačke. Građa iz Bođana bit će obrađena i prezentirana drugom prigodom, a u ovu izložbu uključena je samo informativno s nekoliko izložaka.

Iako je sva građa, osim one iz Bođana, u privatnom vlasništvu, jasna je u stručnom pogledu potreba za bilježenjem, evidentiranjem i obradom ove, na našem prostoru nove komponente unutar hrvatske etnografske baštine. Vidljivo je kako raznolika djelatnost, u ovome slučaju izložba i otkup, pridonose osvješćivanju, stjecanju povjerenja i dodatnom informiranju javnosti o mogućnostima, obraćanja muzejima s namjerom darivanja, prodaje ili suradnje - a kojima je cilj: "danas skupljati za sutra". Rad na izložbi uključivanjem privatnog vlasništva, svojim pedagoškim djelovanjem pridonosi svijesti o značaju vlastitog naslijeđa kroz određeni predmet. Tako predmet prezentiranjem na izložbi dobiva na značenju, jer ga bolje upoznajemo, što znači da neće biti odbačen ili uništen, a u slučaju prodaje veća je vjerojatnost da će biti ponuđen muzeju. Svijest da darivanjem muzeju osiguravaju budućnost predmetima koji više ne ispunjavaju osnovnu funkciju dolazi do izražaja upravo u ovakvim prigodama, osobito ako je riječ o manje upućenim ljudima koji nisu surađivali s muzejima.

Izložbena građa obuhvaća predmete uglavnom iz prve polovice 20. stoljeća. Uz ženske i muške nošnje, pojedinačne odjevne predmete i obuću, veliku

Etnografska blaga izbjeglih i prognanih iz srijemskih sela - detalj s izložbe etnografske zbirke Šokaca Srijema i Bačke u Muzeju Slavonije u Osijeku

skupinu čini kućni tekstil. Prikaz još nadopunjuju kućanski i razni drugi etnografski predmeti. U tri izložbene prostorije predstavljen je Gibarac, a u dvije Kukujevci. Pojedinačni odjevni predmeti izdvojeni su po grupama (oplećci, skute, marame, zlatare, muške i dječje košulje, obuća). Na lutke su odjevene nošnje iz Gibarca za djevojke ili mlade žene - jedna tradicijskog tipa s oplećkom, vezenkom, keceljom, zlatarom, kalančovima i dr., a druga sa suknjom od jorgan svile i bluze od žoržeta, te tradicijska muška nošnja. Kukujevci su, uz pojedinačne odjevne predmete, bili zastupljeni odjećom za starije žene (suknja, rekla, prega i marama od podelina), te odilima za djevojke ili mlade žene - svila (izložena je s kubom - ogavljljem), dindrlica i plišano odilo, te kukujevačkom tradicijskom svečanom nošnjom (oplećak, skute donje i gornje, prega, tkanica), kao i muškom svečanom nošnjom sa šeširom okićenim za svatove. Tri su od navedenih nošnji bile izložene na lutkama.

Uz kompletno opremljeni šokački krevet iz Gibarca sa slamaricom, perjankom, dunjom, donjim i gornjim ponjavama, jastucima, trpeznikom (vuneni pokrivač za krevet) i ukrasnim jastučićima, izložene su za Gibarac i Kukujevce odvojene grupe pojedinačnih predmeta - ponjava, trpeznika, obojčića (prostirke za crkvu), stolnjaka, peškira za razne namjene, te za Kukujevce torbe s uprtama i čilim. Prikaz nadopunjuju razni drugi etnografski predmeti - za izradu tekstila, zatim keramika, drveni, košaraški proizvodi, lampe i dr., te iz Kukujevaca šarena jaja svilopis. Izložba je popraćena katalogom s uvodnim tekstom i kataloški obrađenom građom. Predmeti su navedeni u kataloškom pregledu po grupama prema vrstama materijala ili njihovoj namjeni. Navedena je prema mogućnostima i približna datacija, te drugi kataloški podaci (kraći opis, način izrade i uporabe), koji su kod pojedinih predmeta opširniji - zbog njihove zanimljivosti. Tema svakako zahtijeva opsežnija daljnja istraživanja, a prezentacija je rezultat dosadašnjeg stupnja minimalne istraženosti.

Summary:

The ethnographic collection of Šokci from Srijem and Bačka in the Slavonian Museum

Vlasta Šabić

The exhibition titled "From the Ethnographic Heritage of Šokci from Srijem and Bačka" presented material from two almost neighbouring villages of Gibarci and Kukujevci in Srijem, and Brolani in the Bačka region. Objects that are the private property of refugees and displaced persons were used to present their heritage and their identity.

Although the objects are mainly private property, the professional sees the need to register and catalogue this component of the Croatian ethnographic heritage, which is new in Croatia itself.

These exhibitions present an opportunity to promote the awareness that donating these objects to the museum would secure their future.

A catalogue with an introductory text and the systematic listing of objects accompanied the exhibition.